

Ніна Дорош,
д. е.н., професор,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ СУСПІЛЬНОГО НАГЛЯДУ ЗА АУДИТОРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ У КРАЇНАХ ЄС

Актуальність і нагальність реформування аудиторської діяльності очевидна завдяки процесам концентрації та глобалізації, які відбуваються в світі, та європейському напрямку розвитку України. За останні роки в європейських країнах докорінно змінилися принципи регулювання аудиторської діяльності й у цьому зв'язку потребує гармонізації законодавство України у сфері аудиту з метою його адаптації до загальноєвропейських норм.

Сучасна спрямованість у напрямку впровадження суспільного нагляду за аудиторською діяльністю почалася в результаті хвилі скандалів з підтвердження достовірності корпоративної фінансової звітності в США, Європі та Японії. До 2002 року аудиторська діяльність у світі була здебільшого саморегульованою. Великий вплив на розвиток бізнесу та аудиту в США та інших країнах світу має прийняття Закону Сарбейнса-Окслі.

У відповідь на серію бухгалтерських злочинів, правопорушень і фінансових невдач у кількох великих корпораціях, таких як Enron і WorldCom, 30 липня 2002 року у США був прийнятий Закон «Про реформу бухгалтерського обліку публічних компаній та захист прав інвесторів» (Public Company Accounting Reform and Investor Protection Act of 2002), який зазвичай називають Законом Сарбейнса-Окслі (Act Sarbanes — Oxley of 2002, SOx) [4, с. 382]. Одним з основних компонентів закону є створення Ради з нагляду за звітністю відкритих акціонерних компаній (Public Company Accounting Oversight Board (РСаОВ) — незалежного органу, який зараз встановлює стандарти зовнішнього аудиту у США та регулює сферу суспільного бухгалтерського обліку [3, с. 53].

В останні роки на Європейському економічному просторі було прийнято кілька важливих документів, які спрямовані на подолання занепокоєності суспільства щодо якості аудиторських послуг, посилення контролю над аудитом та відновлення довіри до фінансової звітності за результатами аудиту. Це: Директива 2014/56/ЄС Європейського парламенту та Ради від 16 квітня 2014 р., що вносить зміни до Директиви 2006/43/ЄС про обов'язковий

аудит річних звітів і консолідованих звітів (стосується Європейського економічного простору) і Регламент (ЄС) № 537/2014 Європейського Парламенту та Ради від 16 квітня 2014 про особливі вимоги до обов'язкового аудиту суб'єктів громадського інтересу і скасування Рішення Європейської Комісії 2005/909 /ЕК.

Зазначені документи є основними документами Європейського Союзу, які регулюють здійснення аудиторської діяльності в країнах Європейського економічного простору. Вони роблять наголос на тому, що для підвищення захисту інвесторів необхідно покращити суспільний нагляд за аудиторами та аудиторськими фірмами, що виконують обов'язковий аудит, через збільшення незалежності органів суспільного нагляду Союзу та надання їм адекватних повноважень.

Відповідно до ст. 18 Директиви 2014/56/ЄС, суспільний нагляд за допущеними аудиторами та аудиторськими фірмами включає нагляд за допуском і реєстрацією допущених аудиторів та аудиторських фірм, прийняття стандартів щодо професійної етики та внутрішнього контролю якості аудиторських фірм, безперервної освіти, систем забезпечення якості, розслідування та санкцій стосовно допущених аудиторів та аудиторських фірм. Для підвищення прозорості нагляду за аудиторами та покращення відповідальності кожна країна-член повинна призначити єдиний орган, який би ніс відповідальність за суспільний нагляд за допущеними аудиторами та аудиторськими фірмами. Незалежність таких органів суспільного нагляду від аудиторської професії є основною умовою для чесності, ефективності та організованого функціонування суспільного нагляду за допущеними аудиторами та аудиторськими фірмами. Саме тому керувати органами суспільного нагляду повинні непрактикуючі особи, а країни-члени мають впровадити незалежні та прозорі процедури вибору цих непрактикуючих осіб.

Аналіз організації аудиторської діяльності у 23 європейських країнах показав, що у всіх країнах створено систему суспільного нагляду за аудиторською професією. Члени органів суспільного нагляду, в основному, є непрактикуючими аудиторами, а кількість членів не велика. Так, їх кількість становить 7—10 членів у Бельгії, Естонії, Фінляндії, Німеччині, Ірландії, Литві, Польщі, Румунії, Словаччині, Словенії, Швеції. Разом з тим, чисельність таких органів у Великобританії становить 20 осіб, а на Кіпрі, Мальті, Португалії — 5 осіб, у Нідерландах — 3 особи.

В Австрії національний орган суспільного нагляду Австрійське управління з нагляду за аудиторами (QKE) складається з 6 по-

стійних членів і 6 тимчасових членів, усі з яких не є практикуючими аудиторами. У таких країнах як Бельгія, Кіпр, Фінляндія, Німеччина, Італія, Нідерланди органи суспільного нагляду за аудиторською професією повністю представлено не практикуючими спеціалістами. Практикуючі аудитори мають становити меншість від загальної кількості осіб, які керують системою суспільного нагляду. З практики європейських країн, така меншість складає не більше 30 % від загального складу органу суспільного нагляду.

Цікавим є досвід Італії, де органом, який здійснює суспільний нагляд за аудиторськими організаціями, що проводять аудит суб'єктів суспільного інтересу, є Комісія з цінних паперів і бірж (CONSOB), а суспільний нагляд за аудиторськими фірмами суб'єктів, що не становлять суспільний інтерес — Генеральний державний центр обліку (RGS) у складі Міністерства економіки і фінансів.

Згідно п. 7 ст. 30 Директиви 2014/56/ЄС система суспільного нагляду повинна адекватно фінансуватись і мати адекватні ресурси. Фінансування системи суспільного нагляду має бути стабільним і незалежним від будь-якого впливу з боку допущених аудиторів чи аудиторських фірм.

Фінансування системи суспільного нагляду в таких країнах Європейського Союзу як Австрія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Ірландія, Люксембург, Мальта, Нідерланди, Румунія, Іспанія, Швеція є гарантованим і здійснюється, в основному, за рахунок внесків аудиторських фірм та аудиторів. У Бельгії, Італії, Португалії, Угорщині, Словаччині та Великобританії поєднується державне фінансування та надходження від аудиторської професії. Органи суспільного нагляду Болгарії, Кіпру, Естонії, Угорщини, Литви, Польщі, Словенії фінансування за рахунок державного бюджету. При цьому, фінансування є значним, наприклад, на роботу органів суспільного нагляду Франції у 2015 році було виділено EUR 9000000, Німеччини EUR 6305000, а Великобританії GBP12800000.

Використання позитивного світового досвіду та гармонізація національного законодавства України з питань аудиторської діяльності до законодавства Європейського співтовариства забезпечить визнання аудиторських звітів у країнах ЄС, покращить інвестиційну привабливість країни, сприятиме незалежності, прозорості та підвищенню якості національних аудиторських послуг.

Список літературних джерел

1. Директива 2014/56/ЄС Європейського парламенту та Ради від 16 квітня 2014 р., що вносить зміни до Директиви 2006/43/ЄС про обов'язковий аудит річних звітів та консолідованих звітів (стосується Європейського економічного простору). [Електронний ресурс] — Режим доступу: www.apu.com.ua
2. Організація суспільного нагляду за аудиторською професією у 23 європейських країнах. [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://www.fee.be/images/1506_Public_Oversight_Survey_third_publication.pdf; www.apu.com.ua
3. Moeller, Robert R. Brink's modern internal auditing : a common body of knowledge / Robert Moeller. — 7th ed. — John Wiley & Sons, Inc. — 2009 — 794 p.
4. Spedding Linda S. The Due Diligence handbook: corporate governance, risk management and business planning/ Linda S. Spedding. — First Edition — CIMA– Elsevier Ltd. — Linacre House, Jordan Hill, Oxford — 2009 — 710 p.

УДК 657.631.8

Ірина Дрозд,
д.е.н., професор, директор
Навчально-наукового центру державного управління
та фінансового контролю
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Марія Письменна,
к. е. н., доцент, доцент
кафедри менеджменту, економіки та права,
Кіровоградська льотна академія Національного авіаційного
університету

АНАЛІЗ ХАРАКТЕРИСТИК ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ ЯК ПІДКОНТРОЛЬНОГО ОБ'ЄКТУ

Ринок державних закупівель в Україні складає близько 300 млрд гривень на рік. Радикальні зміни в законодавстві про держзакупівлі, що відбулися протягом 2016 р. мали об'єктивні підстави: зростання обсягів держзакупівель, які суттєво випереджали темпи зростання ВВП разом з неефективними механізмами регулювання в цій сфері (законодавство мало рамковий характер, не працювали санкції за його невиконання). Як наслідок, спостерігалось відчутне зростання корупції в системі держзакупівель.